

Research Article

DOI: 10.22124/jol.2023.20640.2204

University of Guilan

Iranian association of penal law

Criminal law Research
A Biannual Jornal

Vol . 14, No.2, Fall 2023& Winter 2024(Serial 28)

Comparative study of the criminal policy of Iran and England regarding offenses related to alcoholic drinks

1. Hamide Hayati ✉

PhD Student in Criminal Law and Criminology. University of Judicial Sciences and Administrative Services. Tehran. Iran. (Corresponding Author: h.hayati2012@gmail.com)

2. Farid Mohseni

Professor. Criminal Law and Criminology. University of Judicial Sciences and Administrative Services. Tehran. Iran.

Submit Date: 2021/09/22

Accept Date: 2023/08/20

Abstract:

Formulation of a comprehensive and coherent criminal policy regarding alcohol-related offenses is very important. Iran's legislative criminal policy, based on the prohibition of alcohol consumption, with an emphasis on the theory of absolute criminalization, has attempted to criminalize all behaviors related to it. However, the existence of some legislative gaps and challenges and lack of coherence in jurisprudence in some relevant dimensions raises doubt about the integration. Due to the lack of an initial prohibition on alcohol consumption, the legislative criminal policy of England has adopted a type of legalization and supervisory approach and uses the criminal justice system to control certain behaviors related to alcohol. In the law of this country, various instances of alcohol-related behaviors that are mainly antisocial in nature have been criminalized, and offenses related to drunk driving are among the most important ones. This article uses descriptive and analytical methods to study and evaluate the legislative and judicial criminal policy of these two countries regarding alcohol-related offenses.

Key Words: *criminal policy, alcohol-related offenses, Iran, intoxication, England, drink driving*

1. Introduction

Nowadays, due to the increase in the consumption of alcoholic drinks and their harmful effects, it is important to examine the legislative and judicial criminal policy regarding related offenses. It seems that the accepted theory in Iran's legislative criminal policy, in terms of the jurisprudential approach to the issue, is the theory of criminalization which, with its emphasis on the absolute criminalization of all behaviors related to and affected by the format and primary prohibition of alcohol consumption, has tried to criminalize previous and subsequent behaviors of consumption.

The lack of initial prohibition of consumption in England has caused the legislature to disregard absolute criminalization and decriminalization and emphasize the legalization and regularization of alcohol-related behaviors such as supply, sale, and consumption. The government maintains the supervision of alcohol and gives activity licenses to individuals and necessary sanctions have been considered for violation of the stipulated conditions. The legislator has also criminalized instances of related behaviors and paid special attention to the offenses related to drunk driving. In this area, the judicial criminal policy of this country has moved in the direction of homogeneity of sentencing by following the guideline-based sentencing model.

2. Methodology

This article studies describes, analyzes, and evaluates the legislative and judicial criminal policy of these two countries regarding the behaviors related to alcoholic drinks. In this regard, using a descriptive-analytical method based on data review and studying library resources, including documents and laws, after examining the description of related behaviors and response and sentencing, it deals with effective policies in these two categories.

3. Results and Discussion

In the laws of England, the legislator, while not prohibiting absolutely, and adopting a supervisory and control approach, in many cases with goals such as maintaining order and security of society, supporting vulnerable groups, and combatting the irresponsible sale of alcohol, alcohol abuse, hazardous drinking, public intoxication, etc..., has criminalized instances of behaviors. licensing Act 2003, while determining the activities that require a license (including the sale and supply of alcohol), and determining the criteria, has criminalized instances of related behaviors. Selling or attempting to sell or allowing the sale of alcohol to a person who is drunk on relevant premises, or refusal of a person who is drunk to leave relevant premises without a reasonable excuse and following the request of the officer or designated people are among these examples.

This law, regarding compliance with age requirements, has also criminalized examples such as selling or supplying alcohol to an individual aged under 18 Moreover, offenses related to alcohol-related driving, including drunk driving, are among the most important criminal titles in this area, which can have heavy consequences for the offender. Legislators in the Road Traffic Act (1988) and other related laws like the Road Traffic Offenders Act (1988) have dealt with them. In Iranian law, the consumption of intoxicants (regardless of the amount and whether or not it leads to drunkenness) is criminalized. In addition, the legislator has criminalized related behaviors, including the preliminary behaviors (carry, having, smuggling, selling, etc.)However, the legislator has not criminalized drunk driving independently and made it a violation. Therefore, in this assumption, there is no change in the charge of consumption of intoxicants or the punishment of the accused. Only in the case that a drunk driver causes death or physical injury, the intoxication will be a factor in *aggravating* the relevant Ta'zir punishments. Perhaps the attachment of Had penalty to all cases committing acts related to drinking has led to the non-criminalization of drunk driving behavior separately, while there is no connection between proving the state of intoxication and proving Had of intoxicant consumption.

Another important aspect of understanding the criminal policy in this area is to examine the nature of the determined responses. In this area, the English legislator has mostly established fines, and in the area of alcohol-related driving offenses, while establishing multiple criminal titles, he has benefited from the various sanctions. fines, community orders, driving disqualification, penalty points, compensation, and in serious cases a custodial (*prison*) sentence are among these examples. In Iran, whipping is divided into two forms, Had and Ta'zir For the offense of consuming intoxicants, it is Had, and for other related offenses, it is Ta'zir, if determined.

In related Ta'zir offenses, in addition to fines and whipping, imprisonment and alternatives to imprisonment are also among deterministic answers.

Generally, in Iranian criminal law, the criminal policies governing these offenses can be considered strict. This issue can be seen while describing Had punishment of intoxicant consumption and the strict regulations governing some related crimes.

Regarding the offenses of alcohol trafficking, the adoption of a differential criminal policy in terms of the Code of Criminal Procedure in cases such as jurisdiction of the Revolutionary Court, issuance of mandatory bail order, if there are prescribed conditions, and the possibility of imposing a fine other than the conversion imprisonment, even after the release from prison, in case the property is identified, is one of the effects of this approach.

In England, the implementation of regulatory regulations is important, and a violation of them causes the person's behavior to be subject to enforcement and any action to buy and sell outside of the established processes and licenses will be subject to accountability. Licensing Act (2003), which constitutes the main pillar of Britain's alcohol-related laws, and regulates the terms and conditions of this area and other related laws, tells about the accuracy and strictness in the aspect of supervision.

4. Conclusions

The difference between these two systems is the lack of primary prohibition of alcohol consumption in English law and the absolute prohibition of this behavior in Iranian law. Iran's criminal policy has emphasized the criminalization of all behaviors related to alcohol. However, the criminal policy of England has considered a type of monitoring and control regime as preferable to absolute criminalization and decriminalization and has criminalized some related behaviors that are mainly anti-social in nature. UK criminal policy has adopted a more severe approach to alcohol-related driving offenses compared to other related offenses. While Iran's criminal policy regarding alcohol-related offenses is generally severe and strict regarding the offenses of alcohol trafficking, it has also adopted a different formal and substantive criminal policy.

These two countries are similar in the description of cases such as drinking alcohol in public places, but in particular drunk driving, it must be said that in Iran's legal system, this behavior is one of the examples of traffic violations and does not have an independent criminal title, and it is only considered as an aggravating quality of punishment in traffic accidents resulting in death or physical injury; This issue is considered one of the legislative gaps in this area. Considering the serious dangers of this behavior, it is appropriate to criminalize it independently and convert it from the form of a violation to a more severe form, i.e. Ta'ziri offense, and in the relevant regulations, formal and substantive criteria related to its various dimensions should be accurately predicted. The necessity of regulating issues such as the seizure of the vehicle in other offenses related to alcohol is also obvious. In Iranian law, the jurisdiction or suspension of the punishment, and the validity of the breathalyzer test are among the topics that have always been or are accompanied by disagreements regarding some offenses related to this area. Therefore, the clarity and coherence of legislative and judicial criminal policy in this field and their alignment will lead to the realization of judicial justice.

5. Selection of References

- Clarkson, C.M.V. (2005). **Understanding Criminal Law**. Fourth Edition. London: Sweet & Maxwell.
- Cross, N. (2020), **Criminal Law for Criminologists: Principles and Theory in Criminal Justice**. New York: Routledge.
- Dyson, M (ed). (2020). **Blackstone's Statutes on Criminal Law 2020-2021**. 30th edition. Oxford: Oxford University Press.
- Herring, J. (2022). **Criminal Law the Basics**. Second Edition. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Herring, J. (2019). **Macmillan Law Masters Criminal Law**. Eleventh Edition. London: Red Globe Press.
- Mehra, Nasrin; Ghoorchi Beygi, Majid; Moazzen, Abbas, (2017). " Sentencing Schemes: Comparative Approach to Iran and UK Criminal Law ", **Criminal Law Research**, 6th year, no. 20, pp. 105-140. <https://doi.org/10.22054/jclr.2017.10525.1185>. [In Persian]

- Mirmohamad Sadeghi, Hossein (2013). **Offenses against persons**, 11th edition, Tehran: Mizan Publication. [In Persian]
- Rahmani, Hossein, (2012). **Alcohols from the viewpoint of the Quran, ahadith, and medical sciences**. Ahvaz: Tarava Publications. [In Persian]
- Rahmdel, Mansour, (2003). "**Comparative study of the criminal policy of Iran, England, and Wales regarding drug trafficking**", Doctoral dissertation in criminal law and criminology, Tehran University. [In Persian]
- Room, R., Cisneros Örnberg, J. (2020). "A Framework Convention on Alcohol Control: Getting Concrete about Its Contents". **European Journal of Risk Regulation**, 12(2), 433-443. doi:10.1017/err.2020.73.
- Sabooripour, Mehdi, (2018), "Systematization the Sentencing in Discretionary Punishment in Iranian Law", **Criminal Law and Criminology Studies**, vol.48, no.1, pp.143-123. <https://doi.org/10.22059/jqclcs.2018.243857.1248> [In Persian]

Citation:

Hayati, H & Mohseni, F (2023&2024), "Comparative study of the criminal policy of Iran and England regarding offenses related to alcoholic drinks", **Criminal Law Research**, 14(28), pp. 65-82. DOI:10.22124/jol.2023.20640.2204

Copyright:

Copyright for this article is transferred by the author(s) to the journal, with first publication rights granted to *Criminal Law Research*. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مطالعه تطبیقی سیاست جنایی ایران و انگلستان در قبال جرایم مرتبط با مشروبات الکلی

۱- حمیده حیاتی*

دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری، تهران، ایران.

✉ h.hayati2012@gmail.com

۲- فرید محسنی

استاد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری، تهران، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۲۹

تاریخ ارسال: ۱۴۰۰/۰۶/۳۱

چکیده:

تدوین سیاست جنایی جامع و منسجم در قبال جرایم مرتبط با مشروبات الکلی از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. سیاست جنایی تقنینی ایران بر مبنای ممنوعیت مصرف مشروبات الکلی و با تأکید بر نظریه جرم‌انگاری مطلق، سعی بر جرم‌انگاری تمام رفتارهای مرتبط با آن داشته است. با این حال، وجود برخی خلأها و چالش‌های تقنینی و عدم انسجام رویه قضایی در برخی از ابعاد، شبهه تشکیک را مطرح می‌نماید. سیاست جنایی انگلستان نیز، با توجه به عدم ممنوعیت اولیه مصرف الکل، نوعی رویکرد قانونمندی‌سازی و نظارتی را اتخاذ و از نظام عدالت کیفری برای کنترل برخی از رفتارهای مرتبط، استفاده نموده است. در حقوق این کشور، مصادیق مختلفی از رفتارهای مرتبط که بیشتر ماهیت ضد اجتماعی دارند، جرم‌انگاری شده و جرایم مرتبط با رانندگی در حال مستی از مهم‌ترین آن‌ها هستند. این مقاله به روش توصیفی-تحلیلی به مطالعه و ارزیابی سیاست جنایی تقنینی و قضایی این دو کشور در قبال این جرایم، می‌پردازد.

واژگان کلیدی: سیاست جنایی، جرم‌انگاری، جرایم مرتبط با مشروبات الکلی، مستی، رانندگی در حال مستی،

مقدمه

امروزه با توجه به افزایش مصرف مشروبات الکلی و آثار زیانبار آن^۱، بررسی سیاست جنایی و حقوق کیفری به‌عنوان یکی از جنبه‌های مختلف آن در قبال جرایم مربوطه، حائز اهمیت است. طبق آمارهای جنایی، میزان وقوع جرایم ناشی از مصرف مشروبات الکلی، سیر صعودی دارد. تحقیقات بیانگر یک رابطه مستحکم میان استفاده از الکل و رفتارهای بزهکارانه است. در انگلستان، بر اساس برآورد صورت پذیرفته، نیمی از جرایم خشونت‌آمیز به مصرف بیش از حد الکل مرتبط و مداخلات برای کاهش مصرف و آسیب‌های ناشی از آن مؤثر است. (Gamblin, Tobutt & Patton, 2020: 591)

در حوزه رانندگی نیز، رانندگی در حال مستی^۲، یکی از عوامل مؤثر در تعداد زیادی از تصادفات وسایل نقلیه موتوری است که منجر به تلفات و صدمات بسیاری می‌شود. در ۲۰۱۵-۲۰۱۴ در بریتانیا، بیش از ۸۰۰۰ مورد تصادف در اثر رانندگی در حال مستی وجود داشته (Keatley 2020: 733) همچنین، در سال ۲۰۱۷ در جاده‌های بریتانیا در نتیجه تصادفی که حداقل یک راننده در حالتی که بیش از حد مجاز الکل مصرف نموده رانندگی می‌نموده؛ ۲۹۰ نفر فوت و ۸۳۷۰ نفر دیگر مصدوم شده‌اند.^۳

در انگلستان با وجود اثبات و ارائه آمار مربوط به آسیب‌های ناشی از الکل^۴ از جمله هزینه‌های^۵ مرتبط، نوشیدن الکل جز در مصادیقی، ممنوع نیست. مطابق یکی از استدلال‌ها، ممنوعیت مصرف، مداخله جدی در روش زندگی دلخواه افراد و نیازمند یک توجیه قوی است که ارقام ارائه شده برای توجیه آن، کافی نیست. (Herring, 2019: 20) در حالی که مطابق پاسخ مدافعان ممنوعیت، برخی از استدلال‌ها قابل تسری به مواد مخدر نیز می‌باشد. بر اساس یکی از مطالعات اخیر، الکل در مقام پنجم و بالاتر از چندین مواد مخدر گروه الف (که در حال حاضر به‌عنوان مضرترین مواد طبقه‌بندی می‌شوند) قرار دارد اما با وجود گفته‌های دانشمندان، هیچ‌یک از دولت‌های غربی، به طور جدی غیرقانونی بودن الکل را پیشنهاد ننموده‌اند. (Herring, 2019: 21)

با توجه به این‌که در مورد نوع سیاست جنایی تقنینی سه نظریه عمده جرم‌شناختی (جرم‌انگاری، جرم‌زدایی و قانونمندسازی) وجود دارد. (رحمدل، ۱۳۸۲: ۱) به نظر می‌رسد نظریه پذیرفته شده در سیاست جنایی تقنینی ایران، با لحاظ رویکرد فقهی به موضوع، نظریه جرم‌انگاری است که با تأکید بر جرم‌انگاری مطلق تمام رفتارهای مرتبط با مشروبات الکلی و متأثر از حرمت و ممنوعیت اولیه مصرف مشروبات الکلی سعی در جرم‌انگاری رفتارهای مقدم و مؤخر بر مصرف نموده است. اگر چه در برخی موارد

۱. براساس گزارش سازمان جهانی بهداشت جهانی، مصرف زیانبار الکل، منجر به مرگ سه میلیون فرد (۵.۳ درصد کل مرگ و میر) در سال ۲۰۱۶ شده است که از سهم خشونت، بیماری‌های سل، ایدز، دیابت، فشار خون، گوارشی و صدمات جاده‌ای در مرگ و میر بیشتر است. همچنین در این سال، الکل به بار بزرگی از بیماری‌ها و آسیب‌ها منجر شد به‌گونه‌ای که باعث ۱۳۲.۶ میلیون سال‌های زندگی تعدیل شده بر حسب ناتوانی (DALYs) شد که ۵.۱ درصد از کل این شاخص را نشان می‌دهد که ۱۰۷.۷ میلیون آن به‌دلیل مرگ زود هنگام بوده که نشانگر ۵.۸٪ از کل شاخص سال‌های از دست رفته زندگی بالقوه (YLL) و ۲۴.۹ میلیون آن به‌دلیل بیماری بوده که نشانگر ۳.۴ درصد از کل شاخص سال‌های زندگی سالم از دست رفته به‌دلیل ناتوانی یا بیماری (YLD) بوده است. (WHO, 2018: 63-64)

سازمان بهداشت جهانی، به منظور حفظ سلامت عمومی، اقدامات را در حوزه استراتژی جهانی خود برای کاهش مصرف زیانبار الکل (۲۰۱۰) تسریع نموده و به کشورهای عضو اقداماتی مانند افزایش مالیات، محدودیت در دسترسی، بازاریابی و تبلیغات را توصیه می‌نماید، با این حال، هنوز تا حفاظت مؤثر از جمعیت در برابر آسیب‌های مرتبط با الکل فاصله زیادی وجود دارد. تجربه کنوانسیون چارچوب کنترل دخانیات، نشان می‌دهد که وجود یک معاهده بین‌المللی الزام‌آور گام مهمی است که از مقررات ملی و محلی برای سلامت عمومی محافظت می‌کند. (Room & Cisneros Örnber, 2020: 433-434)

2. drink driving

3. <https://www.drinkdriving.org/>

www.alcoholconcern.org.uk

۴- در انگلستان هزینه‌های مرتبط با آسیب‌های ناشی از الکل تقریباً ۲۱ میلیارد پوند در هر سال می‌باشد که ۳/۵ میلیارد پوند به سرویس سلامت ملی (NHS)، ۱۱ میلیارد پوند به مقابله با جرایم ناشی از الکل و ۷/۳ میلیارد پوند به هزینه‌های مرتبط با از دست دادن روزهای کاری و بهره‌وری مربوط می‌شود. (Herring, 2019: 20)

شاهد عدم صراحت و وجود خلأهایی، نیز هستیم. عدم هماهنگی و تشتت در سیاست جنایی قضایی نیز، در برخی از موضوعات، مشهود است.

عدم ممنوعیت اولیه مصرف در انگلستان موجب شده که قانونگذار از جرم‌انگاری مطلق و جرم‌زدایی مطلق صرف‌نظر و بر قانونمندیسازی (نظریه بینابین) و انتظام بخشی رفتارهای مرتبط با الکل مانند عرضه، فروش، مصرف و ... تأکید نماید. دولت نظارت بر الکل را حفظ نموده و پروانه فعالیت را به افراد می‌دهد و برای تخلف از شرایط مقرر ضمانت‌اجراهای لازم در نظر گرفته شده است. همچنین مقنن، به جرم‌انگاری مصادیقی از رفتارهای مرتبط که ماهیت ضد اجتماعی داشته و مغایر نظم عمومی، هستند پرداخته و به جرایم مربوط به رانندگی در حال مستی، توجه ویژه نموده است. در این حوزه، سیاست جنایی قضایی این کشور با پیروی از الگوی کیفردهی فرضی^۱ یا رهنمود محور^۲، در راستای همگونی کیفردهی حرکت نموده است.

نوشتار پیش‌رو به منظور بررسی رویکردهای اتخاذی سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران و انگلستان در قبال رفتارهای مرتبط با مشروبات الکلی، پس از بررسی وصف‌گذاری رفتارهای مرتبط و پاسخ‌دهی و کیفرگذاری، به سیاست‌های جهت‌بخش و مؤثر در این دو مقوله می‌پردازد.

۱. وصف‌گذاری رفتارهای مرتبط با مشروبات الکلی

مشروبات الکلی با توجه به آسیب‌های جبران‌ناپذیر فردی (جسمی، روحی و رفتاری)، خانوادگی و اجتماعی، در قرآن کریم^۳ به صراحت منع و حرام اعلام شده است. قرآن کریم با اشاره به آثار سوء مسکرات، حرمت مصرف آن‌ها را در آیاتی بیان نموده است از جمله در آیات ۹۰ و ۹۱ سوره مائده می‌فرماید: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنتَهُونَ ﴿٩١﴾ احادیث متعدد نیز، صراحت کلام پیشوایان دین اسلام در حرام بودن مشروبات الکلی و آثار زیانبار آن‌ها را نشان می‌دهد. سخنان پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) درباره‌ی شراب و شراب‌خواری مانند: «خداوند شراب را حرام کرده است و هر مسکری حرام است.» «از شراب بگریزید که کلید همه بدیهاست.» به خوبی بیانگر ممنوعیت و تحریم مشروبات الکلی از نظر نقلی و عقلی است. (رحمانی، ۱۳۹۱: ۲۹-۲۸) در حرمت این رفتار، همین بس که عقل سلیم گواهی می‌دهد به این که نباید مرتکب رفتاری شد که بزرگترین نعمت الهی یعنی عقل را از انسان سلب نماید. (مصدق، ۱۳۹۶: ۲۷۱) قانونگذار ایران، نیز متأثر از مبانی فقهی به جرم‌انگاری و پاسخ‌دهی به رفتارهای مرتبط با مشروبات الکلی پرداخته است.

۱.۱. وصف‌گذاری در قوانین متعدد

در قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) ۱۳۷۵، قانون اصلاح موادی از قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۵ مصوب ۱۳۸۷، قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ و قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز ۱۳۹۲ به رفتارهای مرتبط با مشروبات الکلی پرداخته شده است. مقنن در ماده ۲۶۴ ق.م.ا (۱۳۹۲) در مقایسه با ق.م.ا (۱۳۷۰) تحقق جرم از طرق مختلف را پذیرفت و علاوه بر تعیین مجازات حد برای مرتکب غیرمسلمان در صورت مصرف علنی در ماده ۲۶۶ ق.م.ا (۱۳۹۲)، خلأ قانون سابق را رفع و در تبصره همان ماده، مجازات ماده ۶۳۸ تعزیرات را برای غیرمسلمانی که با حالت مستی در معابر یا اماکن عمومی ظاهر می‌شود، مقرر داشت. در سایر رفتارهای مرتبط، مقنن که در مواد ۷۰۲ و ۷۰۳ ق.م.ا (تعزیرات) اصلاحی ۱۳۸۷، هشت رفتار فیزیکی را جرم‌انگاری کرده بود، در ماده ۲۲ ق.م.ق.ک.ا، قاچاق کالای ممنوع را مطرح و ضمن برشمردن مشروبات الکلی به عنوان یکی از مصادیق کالای ممنوع در تبصره ۴ آن، برای چهار رفتار فیزیکی (قاچاق، حمل و نگهداری و فروش) مجازات تعیین نمود و در تبصره ۱ همان ماده

1. presumptive sentencing
2. guideline based sentencing

۳. آیات ۲۱۹ بقره، ۹۰ و ۹۱ مائده و ۴۳ نساء.

احکام ماده ۷۰۲ ق.م.ا (تعزیرات) را ناظر بر مشروبات الکلی داخلی دانسته و از شمول این ماده خارج نمود. با اصلاحات ق.م.ق.ک.ا در سال ۱۳۹۴، تبصره مذکور حذف و به جای آن تبصره ای قرار داده شد که برای بند الف و ب ماده ۲۲ علاوه بر جزای نقدی مقرر، مجازات حبس به میزان شش ماه الی یکسال (به مثابه حبس ماده ۷۰۲ تعزیرات) تعیین نمود. با وجود حذف تبصره، رویه قضایی همچنان حکم آن را قابل اجرا دانسته است و ماده ۷۰۲ را منصرف به مشروبات الکلی داخلی می‌داند.^۱ هر چند که بهتر بود قانون‌گذار تعیین حبس را در قالب یک تبصره اضافی یا ادامه تبصره حذف شده صورت می‌داد.

به نظر می‌رسد که ماده ۷۰۳ تعزیرات (و نه تبصره‌های آن، زیرا تبصره‌های آن ناظر به مواد ۷۰۲ و ۷۰۳ است.) با ماده ۲۲ ق.م.ق.ک.ا نسخ ضمنی شده است.

در انگلستان نیز، با وجود مجاز بودن مصرف الکل، مقنن به موجب قوانین متعددی^۲، به کنترل رفتارهای مرتبط با آن و همچنین جرم‌انگاری مصادیقی پرداخته است. قانون صدور مجوز^۳ ۲۰۰۳، قانون رفتار ضد اجتماعی، جرم و وظایف پلیسی^۴ ۲۰۱۴، قانون کودکان و نوجوانان^۵ ۱۹۳۳، قانون رویدادهای ورزشی (کنترل الکل و غیره)^۶ ۱۹۸۵، قانون ترافیک جاده‌ای^۷ ۱۹۸۸، قانون مرتکبان تخلفات ترافیک جاده‌ای^۸ ۱۹۸۸، قانون نظم دهی و جرم^۹ ۲۰۰۹، قانون عدالت کیفری^{۱۰} ۱۹۶۷، قانون سلاح گرم^{۱۱} ۱۹۶۸ و ... از جمله این قوانین هستند.

۱.۲. دسته بندی تقنینی جرایم مرتبط با مشروبات الکلی

۱.۲.۱. جرایم مرتبط با مشروبات الکلی در انگلستان

مقنن، در عین پذیرش مصرف مشروبات الکلی، عدم ممنوعیت مطلق و اتخاذ رویکرد نظارتی و کنترلی و تعیین ضوابط مربوطه، در موارد متعددی با اهدافی نظیر حفظ نظم و امنیت جامعه، حمایت از اқشار آسیب پذیر و مقابله با فروش غیرمسئولانه‌ی الکل، سوء مصرف الکل، مصرف مخاطره‌زا، مستی در ملأ عام، رفتارهای ضد اجتماعی به جرم‌انگاری مصادیقی از رفتارها مبادرت نموده است.

قانون صدور مجوز^۳ ۲۰۰۳، که به موجب ماده ۴ آن، به منظور اهدافی نظیر امنیت عمومی، محافظت از کودکان در برابر آسیب، پیشگیری از مزاحمت عمومی، جرم و بی‌نظمی، تدوین شده است؛ ضمن تعیین فعالیت‌های نیازمند مجوز (از جمله فروش و عرضه الکل)، در خصوص نحوه درخواست صدور مجوز، مقامات صلاحیت‌دار صدور، فرایند اعطای مجوز، مدت اعتبار، انتقال، فوت دارنده مجوز، ناظر تعیین شده و ... ضوابط مفصلی را مقرر نموده و به موارد نقض مقررات تنظیمی مانند عدم رعایت شرایط مجوز نیز پرداخته است. همچنین، مصادیقی از رفتارهای مرتبط را جرم‌انگاری نموده است. فروش یا شروع به فروش یا اجازه فروش الکل به افراد مست در مکان‌های مجاز (ماده ۱۴۱)، فراهم نمودن عالمانه الکل برای مصرف افراد مست یا شروع به ارتکاب این رفتار (ماده ۱۴۲)، امتناع افراد مست از ترک مکان^{۱۲} بدون عذر موجه و متعاقب درخواست مأمور یا اشخاص تعیین شده (ماده ۱۴۳)، از جمله این موارد هستند.

این قانون، در خصوص رعایت ضوابط سنی نیز، به جرم‌انگاری مصادیقی مانند فروش یا عرضه مشروبات الکلی به کودکان و

۱. دادنامه شماره ۹۴۰۹۹۸۰۳۶۳۴۰۱۵۳۴ مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۲۴ شعبه ۳۷ دیوان عالی کشور.

2. www.legislation.gov.uk

3. Licensing Act 2003

4. Anti-Social Behaviour, Crime and Policing Act 2014

5. Children and Young Persons Act 1933

6. Sporting Events (Control of Alcohol etc.) Act 1985

7. Road Traffic Act 1988

8. Road Traffic Offenders Act 1988

9. Policing and Crime Act 2009

10. Criminal Justice Act 1967

11. Firearms Act 1968

۱۲. ماده ۹۱ قانون عدالت کیفری ۱۹۶۷ نیز رفتار خلاف نظم در حال مستی در مکان عمومی را جرم‌انگاری نموده بود. (Dyson, 2020: 35)

نوجولنان زیر ۱۸ سال (ماده ۱۴۶)، اجازه فروش الکل به آن‌ها در اماکن مربوطه (ماده ۱۴۷)، فروش مداوم الکل به آن‌ها در آن اماکن (ماده ۱۴۷ الف)، خرید و حتی شروع به خرید الکل توسط یا از طرف این اشخاص (ماده ۱۴۹)، خرید یا شروع به خرید الکل برای مصرف این اشخاص در اماکن مجاز (بند ۴ ماده ۱۴۹) مگر مورد استثناء شده، مصرف آگاهانه مشروبات الکلی توسط این افراد در مکان‌های مجاز و اجازه مصرف به آن‌ها توسط اشخاص فعال در اماکن دارای مجوز (ماده ۱۵۰) ۲، تحویل الکل فروخته یا عرضه شده در اماکن مجاز به این افراد (ماده ۱۵۱)، فرستادن آگاهانه یک فرد زیر ۱۸ سال برای تهیه و دریافت الکل فروخته یا عرضه شده در اماکن مجاز برای مصرف خارج از آن (ماده ۱۵۲) و دادن اجازه توسط افراد مسئول در اماکن مجاز به افراد زیر ۱۸ سال برای فروش یا عرضه الکل بدون نظارت (ماده ۱۵۳) پرداخته است. مطابق ماده ۵ قانون کودکان و نوجولنان ۹۳۳ نیز دادن مشروبات الکلی به کودکان زیر ۵ سال جرم‌انگاری شده است.

در قانون رویدادهای ورزشی (کنترل الکل و غیره) مصوب ۱۹۸۵ نیز رفتارهایی مانند نگهداری الکل یا مست بودن در وسایل نقلیه تعیین شده یا در هنگام ورود به زمین ورزشی یا در هر زمان در طول دوره از رویداد ورزشی، جرم‌انگاری شده‌اند. تهیه یا عرضه سلاح به شخص مست یا مجنون از دیگر مصادیق است که ماده ۲۵ قانون سلاح گرم (۱۹۶۸) به آن پرداخته و به موجب آن فروش یا انتقال هر گونه سلاح گرم یا مهمات، تعمیر یا آزمایش آن‌ها برای شخصی که مرتکب می‌داند یا دلیل معقول بر این باور که فرد مست یا مجنون است دارد، جرم است.

جرایم مربوط به رانندگی مرتبط با الکل از جمله رانندگی در حال مستی، از مهم‌ترین عناوین مجرمانه در این حوزه بوده که می‌تواند پیامدهای سنگینی برای مرتکب در پی داشته باشد. مقنن در قانون ترافیک جاده‌ای (۱۹۸۸) و قوانین مرتبط دیگر مانند قانون مرتکبان تخلفات جاده‌ای (۱۹۸۸) به آن‌ها پرداخته است. ماده ۳ الف قانون ترافیک جاده‌ای، به جرم سبب مرگ شدن به وسیله بی‌احتیاطی در رانندگی تحت تأثیر مشروبات الکلی و مواد مخدر در جاده یا معابر عمومی دیگر، پرداخته و در صورتی که فرد، در زمان رانندگی به دلیل نوشیدن الکل یا مصرف مواد مخدر، صلاحیت رانندگی را نداشته یا به میزانی الکل مصرف نموده که نسبت الکل در بدن او در هنگام سانحه از حد مجاز فراتر رفته یا بدون عذر موجه، از ارائه نمونه درخواست شده (بر اساس ماده ۷) امتناع نموده یا اجازه انجام ارزیابی‌های آزمایشگاهی از نمونه خون گرفته شده را ندهد مرتکب جرم شده است.

ماده ۴ قانون مزبور، رانندگی یا شروع به رانندگی یک وسیله نقلیه مکانیکی در جاده یا مکان‌های عمومی دیگر را، در شرایطی که فرد به دلیل مصرف الکل یا مواد مخدر برای رانندگی مناسب نباشد، جرم دانسته و در بند ۲ این ماده نیز، در شرایط ذکر شده، این جرم را برای متصدی این وسایل پیش‌بینی نموده است.

در ماده ۵ این قانون نیز، رانندگی یا شروع به رانندگی یا تصدی وسایل نقلیه موتوری در جاده یا مکان‌های عمومی دیگر، پس از مصرف الکل به میزانی که «غلظت الکل در خون»^۳ یا تنفس فرد از حد مجاز فراتر رود نیز جرم‌انگاری شده است. به موجب بند ۲ ماده ۱۱ این قانون، «حد مجاز»^۴ الکل تعیین شده است.

در قانون ترافیک جاده‌ای ۱۹۸۸ ضوابط مربوط به انجام تست‌های الکل و مواد مخدر، شرایط و اختیارات مأمورین در ایجاد الزام برای انجام آن‌ها، اختیار پلیس برای بازداشت یا ورود به مکان، ارائه نمونه‌ها برای آنالیز و ... به صورت دقیق پیش‌بینی شده است. از جمله مصادیق مشابه میان حقوق کیفری ایران و انگلستان، تجاهر به استعمال مشروبات الکلی است. در حقوق کیفری انگلستان، به موجب قانون رفتار ضد اجتماعی، جرم و وظایف پلیسی (۲۰۱۴)، مقرراتی در خصوص ممنوعیت مصرف مشروبات الکلی در

۱. در رابطه با جرم اخیر، صدور دستور تعلیق مجوز (تا سه ماه) امکان پذیر است.

۲. در این مورد و مورد قبل، در حالتی که سن فرد ۱۶ یا ۱۷ سال باشد و فردی که ۱۸ سال یا بیشتر دارد نیز او را همراهی کند. می‌تواند در اماکن مربوطه همراه با غذا شراب، آب جو یا شراب سیب بنوشد در واقع، این مصرف باید همراه با وعده‌ی غذایی بوده و فرد بزرگسال برای وی سفارش دهد. در این صورت، اشخاص فعال اماکن نیز در قبال این رفتار مسئول نیستند.

3. BAC (blood alcohol content)

^{۱-} حد مجاز، حسب مورد می‌تواند ۳۵ میکروگرم الکل در هر ۱۰۰ میلی لیتر تنفس، ۸۰ میلی گرم الکل در هر ۱۰۰ میلی لیتر خون یا ۱۰۷ میلی گرم الکل در هر ۱۰۰ میلی لیتر ادرار یا هر نسبت دیگری که ممکن است به موجب مقررات تجویز شود، باشد.

فضاهای عمومی پیش بینی شده است.

این قانون مبنای درخواست صدور حکم از سوی برخی نهادها است. به عنوان مثال مبنای درخواست شورای شهر در پرونده دعوی شورای شهر بریستول علیه خانم لائورا پومیکتور (۲۰۲۰)^۱، مبنی بر مست بودن وی در مکان عمومی توأم با رفتارهای خشونت آمیز، این قانون بوده است. در این پرونده که متهم دستورات قبلی قاضی ناحیه Rowe را نقض نموده (قاضی دستور داده بود که متهم نباید رفتاری داشته باشد که باعث مزاحمت شده یا به صورت مست در مکان‌های عمومی شهر بریستول حاضر شود، همچنین نباید توهین لفظی یا عملی داشته باشد). دادگاه با توجه به ادله ابرازی، اعتیاد متهم به الکل، داشتن بزه دیده و اقرار مرتکب، ۴ هفته حبس تعیین و با لحاظ ندامت مرتکب، حبس وی را به مدت یک سال با لحاظ درجاتی از نظارت، تعلیق می‌کند و به مرتکب توصیه ی لازم برای ترک اعتیاد به الکل می‌نماید.^۲

۱.۲.۲. جرایم مرتبط با مشروبات الکلی در حقوق ایران

در حقوق ایران، مصرف مسکر به صورت مطلق (صرف نظر از میزان و منتهی شدن یا نشدن به مستی) جرم‌انگاری و برخی از جرایم مانند حمل و نگهداری، قاچاق و فروش مشروبات الکلی، فراهم‌سازی تشریفات شرب خمر، مقدماتی و زمینه‌ساز مصرف بوده و برخی دیگر به پس از آن (تظاهر در حال مستی، رانندگی در حال مستی) مرتبط هستند.

با وجود این که مقنن در صدد جرم‌انگاری تمام رفتارهای مرتبط با مشروبات الکلی بوده، رانندگی در حال مستی را به صورت مستقل جرم‌انگاری نکرده و تخلف‌انگاری نموده است. لذا در این فرض، هیچ تغییری در اتهام مصرف مسکر یا مجازات متهم ایجاد نمی‌شود. و صرفاً در حالتی که رانندگی در حال مستی منجر به فوت یا ایراد صدمه جسمانی شود، مستی مرتکب به موجب ماده ۷۱۸ ق.م.ا (تعزیرات) عامل تشدید مجازات‌های تعزیری مربوطه در مواد ۷۱۴ الی ۷۱۷ خواهد بود.

شاید ضمیمه بودن کیفر حد به تمام مصادیق ارتكابی معطوف به شرب، منجر به عدم جرم‌انگاری رفتار رانندگی در حال مستی به صورت مجزا گردیده است در حالی که ملازمه‌ای بین اثبات حالت مستی و اثبات حد مصرف مسکر وجود ندارد.^۳

می‌توان گفت، رابطه‌ی بین اثبات حد مصرف مسکر و اثبات رانندگی در حال مستی عموم و خصوص من وجه است. اخذ حکم برائت در خصوص اتهام مصرف مسکر به معنای عدم مستی و دلیلی بر عدم مسئولیت متهم نسبت به رفتار رانندگی در حال مستی نیست. چنانچه اگر شخصی به استناد شبهه‌ی حکمی یا شبهه‌ی موضوعی یا به نصاب شرعی نرسیدن ادله‌ی لازم برای اثبات حد مصرف مسکر، از این اتهام تبرئه شود این امر، نافی مسئولیت وی در قبال رانندگی در حال مستی نیست. مثلاً اگر شخص، مایع مسکری را با تصور این که آب میوه است، مصرف نماید اما اثر وضعی سکرآوری و مستی در وی ایجاد شود، باید بداند که در این وضعیت نباید رانندگی نماید. کما این که گاهی عدم اثبات مصرف مسکر، به این جهت است که برخی قضات معتقدند، نتیجه تست الکل پزشکی قانونی و پلیس راهور به دلیل احتمال و امکان خطا و اشتباه در اخذ یا اعلام نتیجه، نمی‌تواند شرعاً حاکی از ارتکاب بزه و مثبت حد شرب خمر باشد. به عبارتی، آن را مستند علم خود قرار نمی‌دهند.^۴ در حالی که برخی دیگر، بر مبنای علم قاضی مستنبط از نتایج مثبت این گونه تست‌ها، رأی بر محکومیت متهم صادر می‌نمایند.^۵

اعتراض فرد نسبت به جرمه و ضبط گواهینامه در خصوص تخلف رانندگی در حال مستی (در صورت صدور قرار منع تعقیب یا حکم برائت وی به لحاظ عدم اثبات شرب خمر) از دیگر مسائل مرتبط است که به نظر می‌رسد تشخیص عوامل پلیس راهور

1. Bristol City Council-v- Laura Pomictor (2020)

2. <https://www.judiciary.uk/judgments/bristol-city-council-v-laura-pomictor>

۳. نظریه مشورتی شماره ۷/۹۸/۴۵۸ مورخ ۱۳۹۸/۴/۳۱ اداره کل حقوقی قوه قضاییه نیز مؤید آن است.

۴. دادنامه شماره ۱۷۸۸۰۲۲۳۴۰۹۹۷۰۹۱ مورخ ۱۳۹۱/۱۱/۱۶ شعبه ۱۰۸۴ دادگاه عمومی جزایی تهران.

۵. دادنامه شماره ۱۱۰۲۷۳۰۹۹۸۵۷۱۱۱۰۲۷۳ مورخ ۱۳۹۵/۶/۳ شعبه ی ۳۶ دیوان عالی کشور.

مستقل، از تشخیص قضایی باشد^۱، ممکن است مرتکب از دیدگاه پلیسی، متخلف رانندگی در حال مستی تشخیص ولی از دیدگاه قضایی، مستوجب حد شناخته نشود. زیرا ادله اثبات جرایم حدی متفاوت از یک تخلف رانندگی است.

۲. پاسخ‌دهی و کیفرگذاری در جرایم مرتبط با مشروبات الکلی در ایران و انگلستان

جنبه مهم دیگر در شناخت سیاست جنایی ایران و انگلستان در این حوزه، بررسی ماهیت پاسخ‌های تعیینی است.

۲.۱. مصداق‌شناسی پاسخ‌ها و کیفرها در جرایم مرتبط با مشروبات الکلی

جزای نقدی در نظام حقوقی کامن‌لا به صورت گسترده در خصوص جرایم اختصاری، مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین، در جرایم قابل کیفرخواست نیز قابل اعمال است. شلاق گونه‌ای از کیفردهی است که در نظام دادرسی کیفری انگلستان از سال‌ها پیش لغو شده است. در ایران شلاق به دو شکل حدی و تعزیری تقسیم شده (مهر، قورچی‌بیگی و مؤذن، ۱۳۹۶: ۱۲۳-۱۲۲) که در جرم مصرف مسکر حدی و در سایر جرایم مرتبط در صورت تعیین، تعزیری است. در جرایم تعزیری مرتبط، علاوه بر جزای نقدی و شلاق، حبس، مجازات‌های جایگزین حبس نیز از پاسخ‌های تعیینی است.

قانون‌گذار انگلستان در این حوزه، بیشتر جزای نقدی را پیش‌بینی و در حوزه جرایم رانندگی مرتبط با الکل، ضمن پیش‌بینی عناوین مجرمانه متعدد، از ضمانت اجراهای متنوع بهره برده است. جزای نقدی، مجازات اجتماعی، محرومیت از رانندگی حداقل دوازده ماه، ثبت نمرات منفی در گواهینامه، جبران خسارت، و در موارد مهم‌تر حبس و ... از جمله‌ی این مصادیق است.^۲

در این کشور، با توجه به قانون مرتکبان تخلفات جاده‌ای مصوب ۱۹۸۸ و جدول ضمیمه‌ای دوم آن، تعیین مجازات حبس ابد یا جریمه یا هر دو به همراه سلب صلاحیت رانندگی^۳ الزامی، ثبت در سوابق گواهینامه^۴ و درج ۳ الی ۱۱ نمره منفی^۵ برای مرتکب در جرم سبب مرگ شدن به وسیله بی احتیاطی در رانندگی تحت تأثیر مشروبات الکلی و مواد مخدر، نشان از رویکرد سخت‌گیرانه مقنن دارد، شیوه تعقیب آن نیز بر خلاف سایر جرایم رانندگی مرتبط با الکل، با صدور کیفرخواست است.

در سایر جرایم مربوط به رانندگی مرتبط با الکل نیز، امکان اعمال حبس در کنار جریمه، محرومیت الزامی و در برخی موارد محرومیت اختیاری، ثبت در سوابق گواهینامه^۶ مرتکبین (بسته به نوع جرم، این سوابق بین ۴ الی ۱۱ سال باقی می‌ماند) و اعمال نمرات منفی (۳ تا ۱۱ نمره منفی با توجه به نوع جرم) را پیش‌بینی شده است. به گونه‌ای که، رانندگی و یا شروع به رانندگی در حالتی که شخص به دلیل نوشیدن مشروبات الکلی صلاحیت رانندگی ندارد و یا میزان الکل در خون یا تنفس وی از حد مجاز، بیشتر باشد، (برای بار اول که محکومیت مرتبط و محرومیت قبلی نداشته است) حداکثر می‌تواند، شش ماه حبس، جزای نقدی، محرومیت یک سال از رانندگی، ثبت جرم در سوابق گواهینامه و ۳ تا ۱۱ نمره منفی را در پی داشته باشد.

شدیدترین نوع کیفردهی، تعیین حبس است قبل از اینکه دادگاه آن را تعیین نماید باید قانع شود که جرم به قدری شدید است که تعیین مجازات‌های اجتماعی و جزای نقدی قابل توجیه نیست. (مهر، قورچی‌بیگی و مؤذن، ۱۳۹۶: ۱۲۱) شرایط خاص یک جرم

۱. مکاتبه‌ی اداره کل قوانین و مقررات معاونت حقوقی و امور مجلس ناجا به پلیس راهنمایی رانندگی ناجا مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۲ و نظریه مشورتی شماره

۱۴۰۱/۱۰/۷ مورخ ۱۴۰۱/۱/۱۶

2. https://www.drinkdriving.org/drink_driving_laws.php

3. driving disqualification

4. endorsement

5. penalty points

و عوامل ارزیابی شده به موجب رهنمودهای ویژه ی آن^۱، تعیین‌کننده این امر هستند^۲. لذا در این موارد، مجازات حبس معمولاً در جرایم شدیدتر و یا موارد تکرار جرم به کار می‌رود، شدت جرم به عوامل متعددی بستگی دارد.^۳

هر فردی که به یک جرم مرتبط با رانندگی محکوم شود بسته به جرمی که مرتکب شده با محرومیت از رانندگی قطعی یا محتمل مواجه خواهد شد. با توجه به بند ۴ ماده ۳۴ قانون مرتکبان تخلفات جاده‌ای ۱۹۸۸، برای سبب مرگ شدن به وسیله بی‌احتیاطی در رانندگی تحت تأثیر مشروبات الکلی، حداقل ۵ سال محرومیت پیش‌بینی شده است مگر اینکه با توجه به بند ۳ ماده، ظرف ده سال از تاریخ ارتکاب جرم قبلی همان نوع جرم را تکرار کرده باشد که در این صورت، این مدت حداقل شش سال خواهد بود. در خصوص تکرار سایر جرایم مربوط به رانندگی مرتبط با الکل به‌گونه‌ای که مرتکب، در همان مدت ده سال از ارتکاب جرم قبلی، مرتکب چنین جرایمی شود؛ این مدت حداقل سه سال خواهد بود.

مرتکبین جرایم رانندگی مرتبط با الکل، بسته به جرم و سطح الکل در بدن در زمان ارتکاب جرم، ممکن است برچسب بزهکار پر خطر^۴ دریافت نموده و در این گروه طبقه بندی شوند در این صورت، باید پروسه‌ی تشخیص‌های پزشکی^۵ DVLA را طی نمایند تا صلاحیت آن‌ها برای رانندگی و داشتن گواهینامه ارزیابی شود. و تازمانی که فرد مناسب رانندگی تشخیص داده نشود، حق رانندگی ندارد^۶. همچنین با توجه به ماده ۳۶ این قانون، در موارد الزامی ثبت در سوابق گواهینامه فرد، دادگاه می‌تواند وی را تا زمان قبولی در آزمون، از رانندگی محروم نماید.

در ایران نیز تدابیری مانند محرومیت از رانندگی، ثبت تخلف و درج نمرات منفی قابل مشاهده است. در بند "ب" ماده ۱۰ قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی (۱۳۸۹) و ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی بندهای الف و ب ماده ۱۰ ق.رت. (۱۳۹۰)، علاوه بر جلوگیری از رانندگی فرد مورد نظر، صدور قبض جرمه و ضبط گواهینامه به مدت شش ماه، مقرر شده است. محرومیت از رانندگی در قالب مجازات‌های تکمیلی نیز قابل اعمال است.

۲.۲. مؤلفه‌های تشدید کیفر در جرایم مرتبط با مشروبات الکلی

۲.۲.۱. مستی عامل تشدید مجازات

در حقوق کیفری ایران، در برخی موارد وجود حالت مستی در رانندگی، عامل تشدید کیفر است. در انگلستان، با توجه به جرم‌انگاری‌های مستقل جرایم مربوط به رانندگی مرتبط با الکل، با لحاظ رهنمودهای مربوطه، میزان دقیق مجازات به نوع جرم ارتکابی، سوابق محکومیت قبلی مرتبط و مدت زمان سپری شده از آن، ایراد صدمه جسمانی یا خسارت به اموال، عوامل مشدده یا مخفقه بستگی داشته و همچنین در یک معیار متناسب‌سازی مطابق با میزان غلظت الکل موجود در بدن و یا سطح اختلال ایجاد شده در زمان جرم، بالا می‌رود.^۷

عوامل مشدده ای مانند ارتکاب جرم در زمان آزادی به قید وثیقه، تعلیق مراقبتی، وسیله ی نقلیه سنگین یا عمومی، داشتن مسافر، حجم بالای ترافیک یا حضور عابران در مجاورت، وجود شواهدی مبنی بر الگوی غیر قابل قبول رانندگی، شرایط آب و هوایی

۱ - قضات انگلستان و ولز، برای تعیین مجازات مناسب، از رهنمودهای تعیین مجازات، پیروی می‌نمایند مگر زمانی که اجرای آن خلاف عدالت باشد. و کاربست آن‌ها به این صورت است که ابتدا قانونگذار یک بازه ی مشخص را برای مجازات هر جرم در نظر می‌گیرد و آنگاه کمیسیون مرکب از نخبگان حقوقی و قضایی فروض مختلف آن جرم را در محدوده‌ای که مقنن مشخص کرده است، سامان می‌دهند و فاصله ی حداقل و حداکثر مجازات را متناسب با این فروض مختلف به درجات خردتری تقسیم می‌کنند و در نهایت مقداری آزادی عمل به قاضی داده می‌شود تا بتواند اوصاف واقعه‌ی مجرمانه‌ی خاص را در حکم خود لحاظ کند. (صبوری پور، ۱۳۹۷: ۱۴۰)

2 . <https://www.sentencingcouncil.org.uk/>

3 . https://www.drinkdriving.org/drink_driving_sentencing_guidelines.php

4 . high risk offender

5 . Driver and Vehicle Licensing Agency (DVLA)

6 . https://www.drinkdriving.org/drink_driving_laws.php

7 . <https://www.drinkdriving.org>

یا جاده‌ای ضعیف و وقوع تصادف در تعیین مجازات مؤثر هستند.^۱ همچنین میزان مسئولیت مرتکب در حادثه، آسیب‌های جسمانی ایجاد شده (مانند تعدد قربانیان فوت یا مصدوم شده) و دیگر جرایم ارتكابی مقارن مانند رانندگی با وسیله نقلیه مسروقه یا امتناع از توقف در میزان مجازات مرتکب مؤثرند.^۲

یکی از موضوعات قابل بررسی دیگر، تأثیر مستی حین ارتكاب جرم، بر مسئولیت کیفری مرتکب است، در حقوق کیفری ایران با توجه به ماده ۱۵۴ ق.م.ا (۱۳۹۲)، مستی، مانع مجازات جرایم ارتكابی حین آن نیست مگر اینکه ثابت شود مرتکب حین ارتكاب جرم به طور کلی مسلوب الإختیار بوده است. به نظر می‌رسد مراد از مسلوب الإختیار شدن زوال توانایی انتخاب نبوده بلکه مسلوب الاراده شدن است (صادقی، ۱۳۹۳: ۱۹۰). در این حالت نیز چنانچه ثابت شود مصرف این مواد به منظور ارتكاب جرم یا با علم به تحقق آن بوده است و جرم مورد نظر واقع شود مرتکب به مجازات هر دو جرم محکوم می‌شود. قاعده عقلی «الامتناع بالاختیار لا ینافی الاختیار» ناظر به مسئولیت مرتکب در این حالت است.

در خصوص جنایات، مقنن در ماده ۳۰۷ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، از یک سو سقوط قصاص را ناشی از مسلوب الإختیار بودن دانسته و از سوی دیگر تعزیر مربوط به جنایت عمدی را تجویز می‌نماید. همچنین، در تبصره ماده ۲۶۳ نیز کیفر تعزیر را برای ساب‌النبی در حالت مستی تعیین کرده است.^۳ (ارژنگ و شاکر، ۱۳۹۹: ۲۳)

در حقوق انگلستان نیز، دفاع مستی تنها در شرایط معدودی و صرفاً در مواردی که متهم فاقد عنصر معنوی جرم باشد، مجاز است. اگر متهم در عمل دارای عنصر معنوی لازم برای جرم باشد مستی به عنوان یک دفاع محسوب نمی‌شود. این امر در پرونده ی آر علیه کینگستون^۴ (۱۹۹۴) توسط مجلس اعیان به روشنی بیان شد که قصد در حال مستی هنوز هم یک قصد است، Elliott (Quinn, 2006: 333)

مستی غیر ارادی می‌تواند در قبال هر جرمی اعم از این که مبتنی بر نیت خاص یا عام باشد دفاع محسوب شود به شرط آن که مرتکب فاقد عنصر معنوی باشد. (Elliott, Quinn, 2006: 337) اما مستی ارادی متهم معمولاً در جرایم مبتنی بر قصد و نیت خاص و در جایی که وی فاقد عنصر معنوی است یک دفاع محسوب می‌شود. در حالی که در قبال جرایم مبتنی بر نیت عام، این گونه نیست. در پرونده ی دی پی علیه مجوسکی^۵ (۱۹۷۷)، دادگاه بین این جرایم تمایز قائل شد و مقرر گردید در جرایم با نیت عام متهم نمی‌تواند به دفاع مستی ارادی برای رد ادعای داشتن عنصر معنوی لازم استناد نماید. (Herring, 2019: 289) به عبارت دیگر در جرایمی مثل قتل عمدی یا ایراد عمدی صدمات شدید جسمانی با قصد و نیت، که نیازمند «سوء نیت خاص» می‌باشند، مستی مرتکب، موجب عدم مسئولیت وی می‌شود (میرمحمد صادقی، ۱۳۹۲: ۳۱۶) و در مواردی مانند قتل غیر عمد که جرم با نیت عام بوده و می‌تواند از روی بی احتیاطی ارتكاب یابد، مستی در قبال آن دفاع محسوب نمی‌شود زیرا در این مواد، بی‌پروایی با اثبات این که متهم به صورت ارادی خود را مست کرده است احراز می‌گردد. (Clarkson, 2005: 114)

بنابراین، مستی معمولاً در جرایم مبتنی بر نیت خاص یک دفاع ناقص محسوب می‌شود و متهم مست می‌تواند از مسئولیت ارتكاب جرم با نیت خاص قتل عمد مبری شود اما به جرم سبک‌تر قتل غیر عمد که یک جرم با نیت عام است محکوم می‌شود. و در مواردی مانند سرقت که جرم با نیت عام متناسب با آن (که بتواند از روی سهل‌انگاری ارتكاب یابد) وجود ندارد، یک دفاع کامل محسوب می‌شود. (Clarkson, 2005: 114)

در حقوق انگلستان نیز مستی فردی که به منظور ایجاد تهور و قوت قلب لازم، جهت ارتكاب جرم خود را مست کرده است، در

1 . https://www.drinkdriving.org/drink_driving_sentencing_guidelines.php

2 . <https://www.sentencingcouncil.org.uk/>

۳ . در این مورد مشخص نیست که آیا صرف مستی، موجب سقوط حد اعدام و تعیین تعزیر می‌شود یا بنا به ماده ۱۵۴ مرتکب باید در حین جرم، مسلوب-الإختیار بوده باشد؟ تفسیر مضیق و قاعده شرعی در فرض نخست را تقویت می‌نماید زیرا برخی حالات دیگر ذکر شده در ماده ۲۶۳ نیز فرد دچار سلب اختیار کامل نیست. (ارژنگ و شاکر، ۱۳۹۹: ۱۸)

4 . R v Kingston (1994)

5 . DPP v Majewski (1977)

قبال جرم با نیت خاص هم دفاع محسوب نمی‌شود.^۱ (Herring, 2019: 297)

۲.۲.۲. میزان مشروبات الکلی

در تبصره ۱ ماده ۷۰۳ ق.م.ا (تعزیرات) ۱۳۷۵ و مواد ۲۳ و ۲۴ ق.م.ق.ک.ا ۱۳۹۲، با توجه به میزان و ارزش مشروبات الکلی، اعمال مجازات‌های مالی دیگر در خصوص مرتکبان، مقرر شده است.

یکی از موضوعات مهم در جرایم مرتبط با مشروبات الکلی، مسأله‌ی توقیف وسیله نقلیه مورد استفاده است. در مصادیق فوق، با توجه به این که یکی از مجازات‌های پیش‌بینی شده ضبط وسیله نقلیه است، می‌توان گفت توقیف، مقدمه‌ی لازم و حتمی آن بوده و اقدام به آن طبق قانون خواهد بود. اما در مواردی که مقنن به ضبط وسیله نقلیه به عنوان مجازات اصلی تصریح ننموده نیز، توقیف وسیله نقلیه توسط مأمورین انتظامی صورت می‌پذیرد. در این موارد، مقام قضایی مکلف است حسب مواد ۲۱۵ ق.م.ا (۱۳۹۲) و ۱۴۸ ق.آ.د.ک (۱۳۹۲)، نسبت به تعیین تکلیف آن اقدام نماید زیرا ادامه‌ی توقیف، منجر به تحمیل هزینه‌های اضافی (از قبیل هزینه‌ی نگهداری) بر مرتکب است.

مستند قانونی توقیف وسیله نقلیه در این جرایم، در سیاست جنایی اجرایی، از مباحث قابل طرح است. با توجه به ماده‌ی ۶ ق.ر.ت.ر (۱۳۸۹) اصل ممنوعیت توقیف وسیله‌ی نقلیه جز در موارد مصرح قانونی^۲، قابل استنباط است. همچنین مواد ۱۴۶ و ۱۴۷ ق.آ.د.ک (۱۳۹۲) نمی‌تواند مستند قانونی این اقدام باشد زیرا موضوع از مصادیق مواد مربوطه نیست. در خصوص رانندگی در حال مستی نیز، مقنن در بند ب ماده ۱۰ ق.ر.ت.ر، از عبارت جلوگیری از رانندگی فرد مورد نظر^۳ استفاده نموده در حالی که در موارد متعددی توقیف وسیله نقلیه پیش‌بینی شده است. ممکن است، متوقف نمودن وسیله‌ی نقلیه در ماده ۱۸۱ آیین‌نامه راهنمایی رانندگی ۱۳۸۴ یا منوط نمودن تحویل وسیله نقلیه به دستور مقام قضایی رسیدگی کننده در ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی بندهای «الف» و «ب» ماده ۱۰ ق.ر.ت.ر ۱۳۹۰، مجوز قانونی توقیف تلقی شود. اما باید گفت علاوه بر لزوم تصریح قانون به توقیف، آیین‌نامه نمی‌تواند دامنه‌ی مصادیق آن را توسعه دهد. لذا با توجه به اصل ۲۲ قانون اساسی مبنی بر مصونیت اموال از تعرض و ماده ۲ ق.آ.د.ک (۱۳۹۲) مبنی بر قانونی بودن دادرسی، اقدام به توقیف وسیله نقلیه فاقد نص و مستند قانونی لازم است. در صورت نیاز به این اقدام، رفع خلأ تقنینی، تصریح مقنن و بیان مدت، شرایط و ضوابط آن لازم است.

۲.۳. ارفاق‌گرایی در کیفردهی به متهمان و محکومان جرایم مرتبط با مشروبات الکلی

در حقوق انگلستان در حوزه‌ی جرایم مربوط به رانندگی مرتبط با الکل یکی از مواردی که قضات باید قبل از تعیین مجازات در نظر بگیرند عوامل مخففه می‌باشد، عواملی مانند فقدان سابقه‌ی محکومیت یا محکومیت مرتبط یا اخیر مرتکب، شرایط اضطراری واقعی، نوشیدنی که بدون اطلاع مرتکب با الکل مخلوط شده است، وضعیت پزشکی جدی مرتکب، مشکل روانی یا ناتوانی جسمی، ندامت یا شخصیت مثبت مرتکب، مسافت بسیار کوتاه رانده شده و ... می‌توانند در جهت ارفاق به متهم در تعیین مجازات مؤثر واقع شوند. همچنین دادگاه باید همکاری متهم با دادستان یا مأمور تحقیق، اقرار به مجرمیت و یا هر قاعده‌ی حقوقی که به موجب آن مرتکب می‌تواند مجازات تخفیف یافته دریافت کند را در نظر گیرد.^۴

در این کشور، تدابیر دیگری مانند گذراندن یک دوره‌ی توانبخشی (با هدف تغییر رفتار در ارتباط با مصرف الکل، رعایت قوانین

1. General for Northern Ireland v Gallagher (1963)

۲. در مواردی مانند ماده ۸، بند د ماده ۱۰ و ماده ۲۰ این قانون یا ماده ۴۲ قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه مصوب ۱۳۹۵، موارد توقیف قانونی با ذکر مدت آن مقرر گردیده است.

۳. با توجه به بند چ ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی بندهای «الف» و «ب» ماده ۱۰ ق.ر.ت.ر ۱۳۹۰، منظور از جلوگیری از رانندگی، ممانعت از ادامه حرکت وسیله نقلیه توسط راننده متخلف تا زمان معرفی راننده مجاز است.

4. https://www.drinkdriving.org/drink_driving_sentencing_guidelines.php

مربوط به ایمنی جاده‌ها) می‌تولند به کاهش دوره‌ی محرومیت از رانندگی حداقل سه ماه و حداکثر تا یک چهارم، منجر شده و مزایای دیگری را نیز برای مرتکب به همراه داشته باشد.

در حقوق کیفری ایران، علاوه بر قاعده درأ، نقش استفاده از نهادهایی مانند توبه در سیاست‌های ارفاق‌آمیز حائز اهمیت است. تعلیق مجازات، تعویق صدور حکم و تعلیق تعقیب جرایم موضوع مواد ۷۰۲، ۷۰۱ و ۷۰۴ ق.م.ا (تعزیرات) نیز بلامانع است. همچنین اطلاق ماده ۹۴ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، پابرجاست و ممنوعیت‌های مقرر در ماده ۷۱ ق.م.ا.ک (۱۳۹۲) و ماده ۶۳ اصلاحی ۱۴۰۰ این قانون، در خصوص جرایم ارتكابی نوجوانان، اعمال نمی‌شود.^۱

ماده ۷۲ ق.م.ا.ک.ا نیز فرصتی را برای متهمین فراهم کرده تا از حداکثر تخفیف قانونی و حتی معافیت از کیفر برخوردار شوند. با توجه به این ماده در صورتی که متهم در مراحل تحقیقات مقدماتی، با اقرار خود موجبات کشف کالا و ارز و یا دستگیری سرشبه‌های قاچاق و سایر متهمان را فراهم کند، می‌تواند از تخفیف یا معافیت برخوردار شود.

در خصوص نهاد ارفاقی مجازات‌های جایگزین حبس، نیز می‌توان گفت، با توجه به مواد ۶۵ الی ۶۷ و ۷۳ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲ و ماده ۳۷ اصلاحی این قانون و تبصره الحاقی به آن (به موجب ماده ۶ قانون کاهش مجازات حبس تعزیری ۱۳۹۹) امکان صدور مجازات جایگزین حبس، در جرایم تعزیری درجه شش الی هشت وجود دارد.^۲ تبصره الحاقی مذکور مخصص ماده ۷۳ همان قانون است. چنانچه مجازات قانونی جرم عمدی به سه ماه و یک روز تا یک سال حبس تخفیف یابد دادگاه نمی‌تواند به مجازات جایگزین حبس حکم دهد؛ اما در صورتی که میزان مجازات تخفیف یافته کمتر از سه ماه باشد، حکم تبصره، مقررهی عام ماده ۷۳ ق.م.ا را تخصیص خواهد زد. (احمد زاده، تام، ۱۴۰۰: ۶۸)

صدور مجازات جایگزین حبس در جرایم تعزیری مرتبط با مشروبات الکلی تابع قواعد عمومی مربوطه است و در جرایم قاچاق مشروبات الکلی با توجه به این که ماده ۶۳ ق.م.ا.ک.ا (اصلاحی ۱۴۰۰) در مقام بیان، اعمال برخی نهادهای ارفاقی را ممنوع اعلام نموده اما به مجازات‌های جایگزین حبس اشاره ای نکرده است لذا باید گفت با توجه به عدم نهی و منع مقنن، اصل بر اباحه و جواز مقام قضایی در توسل به این نهاد است.

۳. سیاست‌های جهت‌بخش و مؤثر بر وصف‌گذاری و پاسخ‌دهی جرایم مرتبط با مشروبات الکلی

۳.۱. سیاست سختگیرانه

عموما در حقوق کیفری ایران، سیاست‌های کیفری ناظر بر این جرایم را می‌توان سخت‌گیرانه دانست. این موضوع را می‌توان در عین وصف حدی بودن مصرف مسکر^۳، تعیین مجازات بدنی شلاق و همچنین مقررات سخت‌گیرانه ناظر به برخی جرایم مربوطه مشاهده نمود.

اتخاذ وصف برای جرایم از اهمیت ویژه برخوردار بوده و آثار متعددی به دنبال دارد. (میرمحمدصادقی، لکی، ۱۳۹۸: ۲۶۴) قانون‌گذار با به کارگیری عنوان حدی برای مصرف مسکر، و بالتبع محرومیت از نهادهای مبتنی بر مسامحه، به درستی و بر اساس منابع فقهی سیاست ویژه‌ای، اتخاذ نموده است.

میزان جزای نقدی جرایم قاچاق مشروبات الکلی، بر خلاف جرایمی مانند کلاهبرداری- معادل مال برده شده- و پولشویی- معادل وجوه یا ارزش مالی که مورد پولشویی واقع گردیده- از پنج تا ده برابر ارزش تجاری مشروبات الکلی درجه بندی شده و یا بر خلاف ماده ۲۹ ق.م.ا (۱۳۹۲)، حداکثر حبس بدل از جزای نقدی ۱۵ سال (ذیل ماده ۶۰ ق.م.ا.ک.ا ۱۳۹۲) است.

همچنین، در ق.م.ا.ک.ا (۱۳۹۲)، آثار این رویکرد را می‌توان در اتخاذ سیاست جنایی افتراقی از جهت آیین دادرسی کیفری در

۱. نظریه مشورتی شماره ۷/۹۳/۰۰۶۷ مورخ ۱۳۹۳/۱/۲۴ اداره کل حقوقی قوه قضاییه.

۲. نظریه مشورتی شماره ۷/۹۹/۴۱۵ مورخ ۱۳۹۹/۴/۱۷ اداره کل حقوقی قوه قضاییه.

۳. مطابق ماده ۱۳۶ ق.م.ا (۱۳۹۲): «هرگاه کسی سه بار مرتکب یک نوع جرم موجب حد شود و هر بار حد آن جرم بر او جاری گردد، حد وی در مرتبه

چهارم اعدام است.»

مواردی مانند لزوم رسیدگی دادگاه انقلاب و صدور قرار وثیقه‌ی الزامی در صورت وجود شرایط مقرر و یا امکان وصول جزای نقدی مازاد بر حبس تبدیلی، حتی بعد از آزادی محکوم در صورت شناسایی اموال، مشاهده نمود.

در بحث صلاحیت، حسب ماده ۴۴ ق.م.ق.ک.ا. (۱۳۹۲)، مرجع صالح در رسیدگی به جرایم قاچاق کالای ممنوع، دادگاه انقلاب می‌باشد. در حالی که رسیدگی به وارد نمودن مشروبات الکلی، حسب ذیل ماده ۷۰۳ تعزیرات در صلاحیت دادگاه عمومی بود. بنابراین با توجه به ماده ۴۴ قانون مذکور و رأی وحدت رویه ۷۳۶، رسیدگی به جرم قاچاق مشروبات الکلی به عنوان قاچاق کالای ممنوع در صلاحیت دادگاه انقلاب قرار گرفت، اما در خصوص حمل، نگهداری و فروش کالای قاچاق ممنوع اختلاف نظر وجود داشت و البته اختلاف نظرها، همچنان وجود دارد.

رأی وحدت رویه ۸۰۹ مورخ ۱۴۰۰/۱۱/۱۷، نگهداری مشروبات الکلی خارجی را از صلاحیت دادگاه انقلاب خارج و در صلاحیت دادگاه کیفری دو قرار داد. برخی محاکم قائل بودند که رأی وحدت رویه صرفاً فعل «نگهداری» را مستثنا کرده^۱ و اطلاق ماده ۴۴ را مقید نموده است. در حالی که با توجه به منطق و استدلال رأی، فروش یا حمل نیز قاچاق محسوب نمی‌شود و از صلاحیت دادگاه انقلاب خارج است.^۲ این رأی وحدت رویه صرفاً از لحاظ مرجع صالح بوده و تعیین مجازات باید براساس ماده ۲۲ ق.م.ق.ک.ا صورت می‌گرفت.

اما با تصویب قانون اصلاح ق.م.ق.ک.ا. (۱۴۰۰)، در خصوص بقای اعتبار رأی وحدت رویه مذکور تردید ایجاد شد و برخی با استناد به ماده ۵۰ مکرر ۲ الحاقی و تبصره ۵ الحاقی ماده ۶۳ عقیده به نسخ رأی وحدت رویه داشته و رسیدگی به جرم مربوطه را در صلاحیت دادگاه انقلاب می‌دانند. این در حالی است که با توجه به ماده ۵۰ مکرر ۲ الحاقی در صورتی که در راستای ارتکاب نگهداری مشروبات الکلی خارجی، جرایم مذکور در ماده ارتکاب یابد، دادگاه انقلاب صالح به رسیدگی است.

با توجه به استدلال دیگر، بر اساس تبصره ۵ ماده ۶۳ (الحاقی ۱۴۰۰)، رأی وحدت رویه ۷۵۱ و ۸۰۹ نسخ شده و از نقطه نظر صلاحیت نمی‌توان تفکیکی میان جرایم «قاچاق» و سایر جرایم مرتبط با آن قائل شد زیرا به موجب تبصره مذکور، حکم صلاحیت ماده ۴۴ به جرایم مندرج در این قانون (به جز تخلفات ارزی مندرج در تبصره ۵ ماده ۲ مکرر) از جمله نگهداری، حمل یا فروش مشروبات الکلی ممنوع تسری می‌یابد و مقنن با الحاق این تبصره در جهت یکسان‌سازی قواعد و احکام مربوطه گام برداشته است. به نظر می‌رسد این استدلال صحیح باشد اما با وجود گرایش‌هایی از این عقیده در رویه قضایی^۳، هم چنان شاهد اعلام عدم صلاحیت از سوی برخی قضات شعب دادگاه انقلاب^۴ و رسیدگی و صدور رأی از دادگاه‌های کیفری دو^۵ می‌باشیم. با توجه به حدوث اختلاف صلاحیت در مواردی و ارسال پرونده به دیوان عالی کشور^۶، صدور رأی وحدت رویه‌ای دیگر محتمل خواهد بود. لذا مسأله‌ی صلاحیت در خصوص جرایم مرتبط با قاچاق مشروبات الکلی هم‌چنان اختلافی بوده و تصریح به اصلاح یا توسعه‌ی صلاحیت دادگاه انقلاب که از مراجع اختصاصی است، می‌توانست از تشنّت پیشگیری و به هماهنگی و انسجام آراء صادره منجر شود.

همچنین، ماده ۶۳ ق.م.ق.ک.ا. اصلاحی ۱۴۰۰، ضمن ممنوع نمودن استفاده از نهادهای ارفاقی تعلیق تعقیب، تعویق صدور

۱. دادنامه‌ی شماره ۱۴۰۱۶۸۳۹۰۰۰۷۳۶۰۸۱۷ مورخ ۱۴۰۱/۵/۳۱ شعبه ۱۴۰۱/۵/۳۱ دادگاه کیفری دو تهران اگرچه مربوط به زمانی است که قانون اصلاح ق.م.ق.ک.ا. (۱۴۰۰) تصویب شده اما استدلال ذکر شده در آن وجود دارد.

۲. دادنامه شماره ۱۴۰۱۶۸۳۹۰۰۰۱۳۳۹۳۸۶۵ مورخ ۱۴۰۱/۹/۲۱ شعبه ۱۴۰۱/۹/۲۱ دادگاه کیفری دو تهران.

۳. دادنامه شماره ۱۴۰۲۶۸۳۹۰۰۰۱۶۳۹۷۸۷ مورخ ۱۴۰۲/۲/۱۶ شعبه ۱۴۰۲/۲/۱۶ دادگاه کیفری دو تهران.

۴. دادنامه‌ی شماره ۱۴۰۱۶۸۳۹۰۰۱۸۴۰۸۷۱۱ مورخ ۱۴۰۱/۱۲/۱۶ شعبه ۱۴۰۱/۱۲/۱۶ دادگاه انقلاب اسلامی تهران.

۵. دادنامه شماره ۱۴۰۱۶۸۳۹۰۰۱۲۸۲۴۰۴۳ مورخ ۱۴۰۱/۹/۹ شعبه ۱۴۰۱/۹/۹ دادگاه انقلاب اسلامی تهران.

۶. اخیراً شعبه ۱ سی و چهارم دیوان عالی کشور طی دادنامه‌ی شماره ۱۴۰۲۰۶۳۹۰۰۰۰۰۷۰۰۶۸ مورخ ۱۴۰۲/۲/۴ در خصوص اختلاف صلاحیت شعبه ۱۱ دادگاه انقلاب تهران و شعبه ۱۰۸۸ دادگاه کیفری دو تهران در رسیدگی به اتهام نگهداری مشروبات الکلی خارجی، با تأیید صلاحیت دادگاه انقلاب تهران حل اختلاف نموده است.

حکم، معافیت از کیفر، تعلیق اجرای مجازات، توبه و بایگانی کردن پرونده در همه جرایم و تخلفات موضوع قانون، در برخی پرونده‌های مرتبط از جمله بند ۲۲، دستور جلب بدون احضار متهم و صدور قرار بازداشت موقت وی را مجاز دانسته و در عدم شمول مرور زمان در خصوص جرایم و تخلفات موضوع ق.م.ق.ک.ا (صرف نظر از مبلغ آن) صراحت دارد. در جرایم حدی، پس از اثبات مجرمیت، امکان تقلیل، تعلیق مجازات، تعویق صدور حکم و سایر نهادهای ارفاقی وجود ندارد. این مجازات‌ها تنها از طریق توبه و عفو به کیفیت مقرر در قانون قابل سقوط، تقلیل یا تبدیل می‌باشند. لذا مجازات حدی مصرف مسکر، قابل تخفیف و تعلیق نیست. اما در خصوص جرایم تعزیری مرتبط، وجود قوانین متعدد در خصوص تعلیق، در مقاطعی سیاست جنایی قضایی هماهنگ را دشوار نمود. مسأله‌ی نسخ ضمنی تبصره ۳ ماده ۷۰۳ ق.م.ا (تعزیرات)، با توجه بند ۴۷ ق.م.ا، جواز یا ممنوعیت تعلیق مجازات جرایم حمل، نگهداری یا فروش مشروبات الکلی اعم از داخلی و خارجی از جمله مسائل اختلافی بوده است.

بر اساس ماده ۶۳ ق.م.ق.ک.ا اصلاحی ۱۴۰۰ که در مقایسه با ماده ۷۱ این قانون، جامعیت و صراحت بیشتری در اتخاذ رویکرد سختگیرانه دارد، کلیه‌ی جرایم و تخلفات موضوع این قانون، از جمله قاچاق، نگهداری، حمل یا فروش مشروبات الکلی خارجی اعم از عمده یا غیر عمده، شروع و معاونت در آن‌ها قابل تعلیق اجرا و تعویق صدور حکم و حتی تعلیق تعقیب نیست. اما مجازات جرایم مذکور در ماده ۷۰۲ اصلاحی تعزیرات، با توجه به رأی وحدت رویه ۷۷۸ مورخ ۱۳۹۸/۳/۲۸، از شمول بند ۴۷ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، خارج و قابل تعلیق است.

در حقوق انگلستان، با توجه به ماده ۲۸۶ قانون تعیین مجازات مصوب ۲۰۲۰^۱، تعلیق مجازات، تنها در خصوص حبس یا نگهداری مجرمان جوان در مراکز مربوطه قابل اعمال و در سایر مجازات‌ها پیش بینی نشده است. با توجه به ماده ۲۷۷ این قانون، محکومیت به حبس در صورتی قابل تعلیق است که حداقل ۱۴ روز و حداکثر دو سال باشد. با توجه به ماده ۲۶۴ نیز، محکومیت مرتکبین زیر ۲۱ سال به نگهداری در مراکز مربوطه، در صورتی که بیش از دو سال باشد قابل تعلیق نیست.

در انگلستان، رویکرد سخت‌گیرانه در پرتو سیاست نظارتی انتظام‌بخش، شکل گرفته است. پیاده سازی مقررات نظارتی از چنان اهمیتی در تحقق نظم عمومی برخوردار است که تخطی از آن‌ها، باعث می‌شود که رفتار فرد با پاسخ و ضمانت اجرا مواجه و هرگونه اقدام به خرید و فروش خارج از فرآیندها و مجوزهای تعیین شده مشمول پاسخ‌دهی قرار خواهد گرفت. قانون صدور مجوز (۲۰۰۳) که ستون اصلی قوانین مربوط به الکل بریتانیا را تشکیل و شرایط و ضوابط این حوزه را تنظیم نموده و قوانین مرتبط دیگر نظیر قانون اصلاح پلیس و مسئولیت اجتماعی^۲ حکایت از دقت و سختگیری در بعد نظارت دارد. مواردی مانند نظارت وزارت کشور بر اجرای قوانین مربوط به عرضه‌ی الکل، محدودیت الکل در اوایل صبح، ممنوعیت فروش الکل‌های بسیار ارزان و مضر، محدودیت تبلیغات، امکان اظهار نظر افراد بیشتر در مورد مجوزها، کاهش دسترسی به تولیدات با غلظت بالا، الزامات و مسئولیت‌های مقامات صدور مجوز، الزام رعایت شرایط مجوز توسط دارندگان و ... همگی مؤید اتخاذ این رویکرد هستند. همچنین، مصادیق متعددی از رفتارها در این حوزه، جرم‌انگاری^۳ و سخت‌گیرانه بودن سیاست جنایی انگلستان در خصوص جرایم رانندگی مرتبط با الکل نسبت به سایر جرایم مرتبط نیز مشهود است.

۳.۲. پاسخ‌دهی در پرتو سیاست‌های انتظامی و کیفری

با نگاهی به حقوق کیفری انگلستان می‌توان شاهد تنوع دامنه پاسخ‌ها از انتظامی تا کیفری بود و همین امر نیز در حقوق ایران به نحوی دیگر قابل مشاهده است.

در سیاست جنایی تقنینی این کشور، در صورت نقض قوانین انتظام‌بخش، احیای نظم در قالب پاسخ‌های اداری- انتظامی (مانند

1 . Sentencing Act 2020

2 . Police Reform and Social Responsibility Act (PRSR) 2011

3 . <https://www.gov.uk/government/publications/2010-to-2015-government-policy-alcohol-sales/2010-to-2015-government-policy-alcohol-sales>

اعمال محدودیت در فعالیت، کاهش ساعات کاری، دستور بازبینی، لغو یا تعلیق مجوز یا بستن مکان‌هایی که از ضوابط عرضه و مصرف الکل تخطی می‌کنند) قابل تأمین است.

به عبارتی حقوق انگلستان در این زمینه با نوعی سیاست تنظیم فعالیت‌ها و نظارت بر آن‌ها ورود می‌کند، در مواردی نیز به جرم‌انگاری و کیفرگذاری می‌پردازد. اما در حقوق ایران، سیاست اتخاذی اولاً و اساساً کیفری بوده و کیفرهای مستوجد حد و تعزیر تعیین شده است. اما با توجه به تخلف‌انگاری رانندگی در حال مستی، پاسخ اتخاذی انتظامی و مالی بوده که با توجه به نوع و میزان خطرناکی رفتار، تناسب پاسخ‌دهی و توان بازدارندگی، چندان مشهود نیست.

با لحاظ ماده‌ی ۲۶۶ ق.م.ا و تبصره آن نیز، تعیین حد مصرف مسکر در خصوص غیرمسلمان، صرفاً در حالت تظاهر به مصرف ممکن است اما در حالتی که مصرف مسکر، علنی نبوده، اما وی در حال مستی رانندگی نماید و جنایاتی نیز در اثر آن رخ نداده باشد، علاوه بر پاسخ‌های انتظامی و مالی، موضوع پاسخ‌دهی کیفری-قضایی سختگیرانه‌تری در قالب ماده ۶۳۸ ق.م.ا (تعزیرات) قرار خواهد گرفت. این درحالی است که شخص مسلمان در چنین حالتی ممکن است صرفاً با پاسخ‌های انتظامی و مالی مواجه شود زیرا رانندگی در حال مستی در صورت عدم منتهی شدن به صدمات جسمانی صرفاً یک تخلف بوده و در صورت عدم اثبات حد مصرف مسکر، کیفر دیگری متوجه مرتکب نخواهد شد.

البته باید گفت در صورت تظاهر به مصرف مسکر و رانندگی در حال مستی (به عنوان یکی از مصادیق تظاهر به مستی) توسط غیر مسلمان، مجازات ماده ۶۳۸ اعمال نخواهد شد و مرتکب صرفاً به حد مصرف مسکر (در صورت اثبات) محکوم می‌شود. پاسخ‌های انتظامی مربوطه نیز متوجه او خواهد شد.

همچنین با توجه به مواد ۲۳ ق.م.ا (۱۳۹۲) یا ۶۹ ق.م.ق.ک.ا (اصلاحی ۱۴۰۰)، امکان اعمال مجازات تکمیلی، علاوه بر مجازات اصلی، پیش بینی شده و دادگاه می‌تواند مرتکب را به یک یا چند مورد از موارد مرتبط و متناسب محکوم نماید. محرومیت از رانندگی، تعلیق یا ابطال دائم گواهینامه رانندگی از موارد مربوطه است که می‌تواند موضوع حکم دادگاه قرار گیرد.^۱

در انگلستان، نیز تصمیمات مربوط به سلب صلاحیت رانندگی از گونه‌های فرعی کیفر بوده که به تقویت اهداف تنبیهی مربوط و یا گاهی ماهیت پیش گیرنده دارند که در برخی از موارد اعمال می‌شوند. (Wasiki, 2014: 210) به موجب قانون تعیین مجازات ۲۰۲۰، اعمال سلب صلاحیت رانندگی در جرایم دیگری نیز ممکن است.

^۲ DBO یا قرار ممنوعیت مصرف الکل به موجب قانون کاهش جرم خشونت آمیز (۲۰۰۶) از الزامات محدود کننده ای بود که طی آن دادگاه، می‌توانست طبق ضوابط مقرر، مواردی مانند الزام گذراندن دوره ی آموزشی، ممنوعیت خرید مشروبات الکلی و یا ورود به اماکن دارای مجوز را اعمال نماید. با توجه به قانون رفتار ضد اجتماعی، جرم و وظایف پلیسی (۲۰۱۴)،^۳ CBO جایگزین آن شده و ضوابط آن تعیین گردید. فصل اول بخش یازدهم قانون تعیین مجازات ۲۰۲۰، جایگزین مقررات قبلی مربوطه شد. صدور این قرار توسط دادگاه، در صورت محکومیت^۴ شخص به ارتکاب یک جرم، امکان‌پذیر بوده و می‌تواند به دنبال طیف وسیعی از رفتارهای ضد اجتماعی مانند تهدید به خشونت علیه افراد دیگر در جامعه، مستی و پرخاشگری مداوم در ملا عام، صادر شود. این قرار که به دنبال درخواست دادستان و در موارد محدودی شورای محلی^۵ و به موجب ماده ۳۳۰ قانون تعیین مجازات ۲۰۲۰، به منظور پیشگیری از ارتکاب رفتار ضد اجتماعی (مانند مزاحمت، ایجاد ترس یا آزار دیگران) صادر می‌شود مرتکب را از انجام رفتار

۱. دادنامه شماره ۷۵۷۳۳۷۳۰۰۷۵۸۳۹۰۰ مورخ ۱۴۰۰/۶/۶ شعبه ۱۰۹۷ دادگاه کیفری دو تهران نمونه ای از استفاده از مجازات های تکمیلی در خصوص جرم مصرف مسکر است.

2. Drinking banning orders

3. Criminal behaviour orders

۴. با توجه به بند ۳ ماده ۳۳۱ قانون تعیین مجازات، یک CBO تنها در صورتی می‌تواند صادر شود که مرتکب حداقل، به تیره ی مشروط محکوم شده باشد.

5. <https://www.sentencingcouncil.org.uk/>

مندرج در قرار منع یا به انجام رفتار مندرج در قرار ملزم می‌نماید. این قرار می‌تواند با الزام مرتکب به یک یا چند مورد از دستورهای مربوط به تعویق (صدور حکم) مراقبتی که در ماده ۴۳ ق.م.ا، آمده است و در تعلیق اجرای مجازات نیز قابل اعمال است؛ مشابه باشد. اما امکان تحمیل چنین الزامات یا ممنوعیت‌هایی همراه با محکومیت مرتکب، تنها در محدودی مجازات‌های تکمیلی یا مجازات‌های جایگزین حبس امکان پذیر است. در حقوق انگلستان نیز با توجه به ماده ی ۲۸۶ قانون تعیین مجازات ۲۰۲۰، تعلیق مجازات می‌تواند با یک یا چند الزام اجتماعی همراه باشد که مرتکب باید در دوره ی مراقبت از آن تبعیت نماید. از جمله الزامات اجتماعی فهرست شده در ماده ی ۲۸۷، الزام به درمان اعتیاد و وابستگی به الکل به شرط رضایت مرتکب و الزام به خودداری از مصرف الکل و نظارت است به موجب جدول ماده ی ۲۰۱، در قالب مجازات‌های اجتماعی نیز قابل تحمیل هستند.

۳.۳. حمایت از اقشار آسیب‌پذیر

حقوق کیفری انگلستان، برای نظم‌دهی مصرف این مواد مخاطره زا، ضمن جرم‌انگاری برخی مصادیق و بیان شرایط و استثنائات مربوطه، کودکان و نوجوانان^۱ را موضوع حمایت قرار داده و متناسب با رویکرد خود به این جرایم، در خصوص کودکان و نوجوانان، سیاست جنایی افتراقی را دنبال نموده است

با نگاهی به حقوق کیفری ایران، این وجه از معیار جرم‌انگاری مدنظر قرار نگرفته است و یکی از دلایل آن ممنوعیت و حرمت مطلق مصرف مشروبات الکلی است. اما قانون‌گذار در قالب بند ت و ذ ماده ۳ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹ به این موضوع توجه و با مخاطره آمیز تلقی نمودن وضعیت، مداخله و حمایت قانونی از طفل و نوجوان را تجویز نموده است. به نظر می‌رسد در این حوزه، بهتر است حمایت‌های مؤثرتر از اقشار آسیب‌پذیر با تعیین ساز و کارهای دقیق آن، موضوع سیاست‌گذاری قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

بررسی رویکرد سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال رفتارهای مرتبط با مشروبات الکلی، نشان می‌دهد که با توجه به حرمت شرعی مصرف این مواد، سایر رفتارهای مقدم و مؤخر بر آن نیز نامشروع و موضوع جرم‌انگاری قرار گرفته‌اند. اما بررسی گفتمان حاکم بر سیاست جنایی انگلستان در این حوزه بیانگر این است که با توجه به عدم ممنوعیت اولیه مصرف، سیاست‌ها به کنترل و تنظیم رفتارهای مرتبط با الکل معطوف و برخی رفتارها، نقض نظامات تعیین شده، تلقی شده است. بنابراین، عدم ممنوعیت‌گرایی اولیه این رفتار در حقوق انگلستان و ممنوعیت مطلق این رفتار در حقوق ایران، وجه افتراق این دو نظام است.

سیاست جنایی ایران بر جرم‌انگاری تمام رفتارهای مرتبط با مشروبات الکلی تأکید داشته است. هر چند که خلأهایی نیز در این حوزه وجود دارد. اما سیاست جنایی انگلستان، از جرم‌انگاری و جرم‌زدایی مطلق صرف‌نظر و نوعی رژیم نظارتی و کنترلی را ارجح دانسته و به جرم‌انگاری برخی رفتارهای مرتبط که عمدتاً ماهیت ضد اجتماعی دارند پرداخته است.

سیاست جنایی انگلستان، در قبال جرایم مربوط به رانندگی مرتبط با الکل در مقایسه با دیگر جرایم مرتبط، رویکرد شدیدتری را اتخاذ نموده است. درحالی‌که سیاست جنایی ایران در قبال جرایم مرتبط با مشروبات الکلی، عموماً شدید و سخت‌گیرانه است و در خصوص جرایم قاچاق مشروبات الکلی نیز، یک سیاست جنایی افتراقی شکلی و ماهوی را اتخاذ نموده است.

این دو کشور، در مصادیقی مانند مصرف علنی مشروبات الکلی در اماکن عمومی، در وصف‌گذاری شباهت دارند اما در خصوص رانندگی در حال مستی باید گفت در نظام حقوقی ایران، این رفتار یکی از مصادیق تخلفات رانندگی بوده و فاقد عنوان مجرمانه‌ی

۱. محققان بیان کرده‌اند که شواهد محکمی وجود دارد که مغز در حال رشد نوجوانان، تمایل آن‌ها را برای درگیر شدن در خطرپذیری، جستجوی تجربیات جدید و هیجان انگیز از جمله مصرف الکل و مواد مخدر افزایش می‌دهد. (Spear LP, 2018:211)

مستقل است و صرفاً به عنوان کیفیت مشدده‌ی مجازات در تصادفات رانندگی منجر به فوت یا صدمه‌ی جسمانی تلقی شده است؛ این موضوع، یکی از خلأهای تقنینی این حوزه تلقی می‌شود. چرا که رابطه‌ی اثبات حد مصرف مسکر و اثبات رانندگی در حال مستی عموم و خصوص من وجه است و رویکرد قضایی کیفرزدا به دلیل احتمال ایجاد شبهه و عدم احراز شرایط حد شرعی، موجب می‌شود گاهی رانندگی در حال مستی با نوعی کیفرزدایی مواجه شود لذا با توجه به مخاطرات جدی این رفتار و لزوم اتخاذ رویکرد سخت‌گیرانه نسبت به آن، شایسته است به صورت مستقل جرم‌انگاری و از قالب یک تخلف به قالب شدیدتر یعنی جرم تعزیری تبدیل شود و در قوانین و مقررات مربوطه نیز، ضوابط شکلی و ماهوی مربوط به ابعاد مختلف آن مانند شرایط و حدود اختیارات مأمورین در مواجهه با آن (شرایط الزام به انجام تست، بازداشت متهمین، توقیف وسایل نقلیه) ضوابط مربوط به انجام تست‌های الکل‌سنج (تعیین مراجع صلاحیتدار برای اخذ و اعلام نتیجه، تعیین و تعیین‌گرایی) و تبیین گردد. کما اینکه ضرورت ضابطه‌مندی مسائلی مانند توقیف وسیله نقلیه در سایر جرایم مرتبط با مشروبات الکلی نیز، آشکار و مبرهن است.

در عین حال در انگلستان نیز با توجه به قوانین متعدد در این حوزه، نوعی پیچیدگی و گستردگی در چارچوب قانونی موضوع قابل ملاحظه است که می‌تواند مخاطبان را با ابهاماتی مواجه نماید. این تعدد قوانین در برخی از موضوعات مربوطه مانند تعلیق مجازات، در حقوق کیفری ایران نیز وجود و اختلاف نظرهای قضایی را به دنبال داشته است. در مواردی نیز، تشتت سیاست جنایی قضایی قابل استنباط است. صلاحیت از جمله مباحثی است که در خصوص برخی از جرایم مربوط به این حوزه، همواره با اختلاف نظرهایی همراه بوده و هست که این ناهماهنگی و فقدان انسجام می‌تواند مسائلی مانند اطاله‌ی دادرسی را با خود به همراه داشته باشد.

در خصوص حجیت تست الکل سنج، نیز اتخاذ رویه واحد لازم بوده و پیشنهاد می‌شود جایگاه ادله علمی در اثبات بزه مصرف مسکر تبیین شود به طور مثال، از جایگاه یک اماره قضایی به یک اماره قانونی ارتقاء یابد. بنابراین، توجه به نقاط قوت و ضعف سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران در قبال جرایم مرتبط با مشروبات الکلی ضروری بوده، صراحت و انسجام سیاست جنایی تقنینی و قضایی در این حوزه و هم‌سویی آن‌ها به تحقق عدالت قضایی منجر خواهد شد.

منابع

قرآن کریم

احمدزاده، رسول؛ تام، مجتبی، (۱۴۰۰)، **ملاحظات دربارهی «قانون کاهش مجازات حبس تعزیری»**، تهران: مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضائیه.

ارژنگ، اردوان؛ شاکر، محمدحسین، (۱۳۹۹)، «مستی به مثابه رافع مسئولیت کیفری؛ ابهام ناموجه در سیاست جنایی تقنینی با تأکید بر فقه»، **پژوهشنامه حقوق کیفری**، سال یازدهم، شماره بیست و دوم، صص ۲۷-۷.

توجهی، عبدالعلی، (۱۳۹۳)، **آسیب شناسی قانون مجازات اسلامی**، چاپ سوم، تهران: مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضائیه.

خالقی، علی، (۱۴۰۰)، **نکته‌ها در قانون آیین دادرسی کیفری**، چاپ هجدهم، تهران: انتشارات شهر دانش.

رحمانی، حسین، (۱۳۹۱)، **مشروبات الکلی از منظر قرآن، احادیث و علوم پزشکی**، اهواز: انتشارات ترآوا.

رحمدل، منصور، (۱۳۸۲)، «مطالعه تطبیقی سیاست جنایی ایران، انگلستان و ولز در قبال قاچاق مواد مخدر»، پایان‌نامه دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه نهران.

سازمان تعزیرات حکومتی، (۱۳۹۱)، **مجموعه تنقیح شده قوانین و مقررات تعزیرات حکومتی**، چاپ اول، تهران: معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست جمهوری.

- سبزواری نژاد، حجت، (۱۳۹۶)، «جایگاه اصل تناسب جرم و مجازات در حقوق کیفری ایران و انگلستان»، دو فصلنامه ی دیدگاه های حقوق قضایی، شماره ۷۷ و ۷۸، صص ۱۶۴-۱۳۳.
- صادقی، محمد هادی، (۱۳۹۳)، «حقوق جزای اختصاصی (۱): جرایم علیه اشخاص (صدمات جسمانی)»، چاپ بیستم، تهران: نشر میزان.
- صبوری پور، مهدی، (۱۳۹۷)، «نظام‌مندسازی کیفر گزینی تعزیری در حقوق ایران»، مطالعات حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دوره ۴۸، شماره ۱، صص ۱۴۳-۱۲۳.
- فروغی، فضل‌الله، مقدسی، محمدباقر؛ غنی، کیوان، (۱۳۹۶)، «بررسی تطبیقی تعویق صدور حکم در حقوق کیفری ایران، انگلستان و فرانسه»، مطالعات حقوق تطبیقی، دوره ۸، شماره ۲، صص ۶۷۸-۶۵۵.
- گروه پژوهشی انتشارات چراغ دانش، (۱۳۹۹)، جرم شرب خمر در رویه دادگاه‌ها، چاپ اول، تهران: انتشارات چراغ دانش.
- مصدق، محمد، (۱۳۹۶)، شرح قانون مجازات اسلامی (حدود) مصوب ۱۳۹۲ با رویکرد کاربردی، جلد سوم، چاپ دوم، تهران: انتشارات جنگل.
- مهرا، نسربین، (۱۳۸۶)، «کیفر و چگونگی تعیین آن در فرایند کیفری انگلستان (با تأکید بر کارکردهای کیفر)»، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۴۵: صص ۹۶-۴۹.
- مهرا، نسربین؛ قورچی بیگی، مجید؛ مؤذن، عباس، (۱۳۹۶)، «تحلیل تطبیقی الگوهای کیفردهی در نظام کیفری ایران و انگلستان»، پژوهش حقوق کیفری، سال ششم، شماره ۲۰، صص ۱۴۰-۱۰۵.
- میر محمد صادقی، حسین (۱۳۹۲)، جرایم علیه اشخاص، چاپ یازدهم، تهران: نشر میزان.
- میرمحمدصادقی، حسین؛ لکی، زینب، (۱۳۹۸)، «رویکردی نوین بر ارجاع کیفری در پرتو اصل وصف گذاری منصفانه»، پژوهش حقوق کیفری، سال هفتم، شماره ۲۷، صص ۲۸۵-۲۵۵.

- Clarkson, C.M.V. (2005). *Understanding Criminal Law*. Forth Edition. London: Sweet & Maxwell.
- Cross, N. (2020), *Criminal Law for Criminologists: Principles and Theory in Criminal Justice*. New York: Routledge.
- Dyson, M.(ed). (2020). *Blackstone's Statutes on Criminal Law 2020-2021*. 30th edition. Oxford: Oxford University Press.
- Elliott, C., Quinn, F. (2006). *Criminal law*. Sixth Edition. Harlow, England: Pearson Longman.
- Gamblin, D., Tobutt, C., & Patton, R. (2020). Alcohol identification and brief advice in England's criminal justice system: a review of the evidence, *Journal of Substance Use*, 25(6), 591-97. doi.org/10.1080/14659891.2020.1745311.
- Herring, J. (2022). *Criminal Law the Basics*. Second Edition. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Herring, J. (2019). *Macmillan Law Masters Criminal Law*. Eleventh Edition. London: Red Globe Press.
- Keatley, D.A., O'Donnell, C., Joyce, T. (2020). "Perceptions of drink driving legal limits in England: a qualitative investigation". *Psychology, Crime & Law*, 26(8), 733-744. doi.org/10.1080/1068316X.2020.1733569.
- Patton, R. (2014). "Alcohol-related presentations to the emergency department among young people: Some concerns". *Emergency Medicine Journal*, 31(3), 255. doi:10.1136/emmermed-2013-203317.
- Room, R., Cisneros Örnberg, J. (2020). "A Framework Convention on Alcohol Control: Getting Concrete about Its Contents". *European Journal of Risk Regulation*, 12(2), 433-443. doi:10.1017/err.2020.73.
- Spear, L.P. (2018). "Effects of adolescent alcohol consumption on the brain and behavior". *Nature Reviews Neuroscience*. 19(4):197-214. doi.org/10.1038/nrn.2018.10.
- Wasik, Martin. (2014). *A practical approach to sentencing*. fourth edition. Oxford university press.

World Health Organization (2018), **Global status report on alcohol and health 2018**. Geneva: World Health Organization.

روش استناد به این مقاله:

حیاتی، حمیده و محسنی، فرید (۱۴۰۲)، « مطالعه تطبیقی سیاست جنایی ایران و انگلستان در قبال جرایم مرتبط با مشروبات الکلی»، پژوهشنامه حقوق کیفری، دوره ۱۴، پیاپی ۲۸، صص. ۶۵-۸۲. DOI: 10.22124/jol.2023.20640.2204

Copyright:

Copyright for this article is transferred by the author(s) to the journal, with first publication rights granted to *Criminal Law Research*. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

